

Remissyttrande

2006-09-21

Ert datum

2006-06-22/
2006-08-08

Dnr RA 240-2006/2389

Ert dnr

S2006/5143/ST

S2006/5256/ST

S2006/5257/ST

S2006/1858/ST

Avdelningen för tillsyn
och rådgivning
G Sundberg

Socialdepartementet
Enheten för sociala tjänster
103 33 STOCKHOLM

Promemoriorna Barns rätt till information m.m. (S2006/5256/ST) och Bevarande av dokumentation vid vissa placeringar av barn (S2006/5257/ST) samt Skrivelse från Socialstyrelsen – Vissa frågor om överförande bevarande och gallring av dokumentation enligt SoL och LSS (S2006/1858/ST)

Sammanfattning

Riksarkivet stöder de förslag som framförs i departementspromemorian bevarande av dokumentation vid vissa placeringar av barn.

Beträffande Socialstyrelsens skrivelse Vissa frågor om överförande, bevarande och gallring av dokumentation enligt SoL och LSS, föreslår Riksarkivet, om man bedömer att handlingarna inte skall få förvaras i fem år hos den enskilde utföraren, att ett överlämnande till kommunen görs obligatoriskt, för att säkerställa att handlingarna bevaras lika länge oberoende av om de tillkommit hos en enskild eller offentlig huvudman.

Vad gäller förslaget om att ett undantag från gallring med hänsyn till forskningens behov endast skulle omfatta personer födda den 5, 15 och 25 i varje månad i enskild verksamhet, och inte de s.k. intensivdataområdena, anser Riksarkivet att ett undantag från gallring i enskild verksamhet med hänsyn till forskningens behov borde ha samma omfattning som inom den offentligt bedrivna verksamheten.

Riksarkivet instämmer i den av Socialstyrelsen framförda uppfattningen att frågor om bl.a. överföring och behandling av personuppgifter inom socialtjänsten bör behandlas i en bred utredning, där man även bör eftersträva en harmonisering med regelverket för hälso- och sjukvården. Enligt Riksarkivets uppfattning bör en sådan utredning även få i uppdrag att från grunden se över de principer för bevarande och gallring som regleras i SoL, och numera även i LSS.

Promemorian Barns rätt till information m.m. (S2006/5256/ST)

Riksarkivet har inget att invända mot de framförda förslagen, som inte berör bevarande och gallring eller andra frågor som regleras i arkivlagen.

Promemorian Bevarande av dokumentation vid vissa placeringar av barn (S2006/5257/ST)

Departementspromemorian innehåller förslag till en utökad bevarandeskyldighet av rättssäkerhetsskäl. Förslaget syftar till att bevara dokumentation för att säkerställa en enskild persons möjligheter att få veta mer om sin bakgrund i samband med olika placeringar, samt att förbättra förutsättningarna för tillsyn och forskning. Riksarkivet stöder de i promemorian framförda förslagen.

Skrivelse från Socialstyrelsen – Vissa frågor om överförande bevarande och gallring av dokumentation enligt SoL och LSS (S2006/1858/ST)

Socialstyrelsens skrivelse syftar till att införa regler om gallring även i enskild verksamhet, och man föreslår att sådan dokumentation normalt skall gallras två år efter sista anteckning, till skillnad från fem år vilket gäller inom offentlig verksamhet. För att motverka den korta gallringsfristen föreslås att det skall bli möjligt att i avtal bestämma att sådan dokumentation som inte längre får bevaras i den enskilda verksamheten skall överlämnas till kommunen. Såvitt Riksarkivet kan se bör det, ifråga om utvärdering och uppföljning liksom de berörda rättssäkerhet, föreligga ett behov av dokumentation under lika lång tid inom enskild som inom offentlig verksamhet, och Riksarkivet förslår därför, om man bedömer att handlingarna inte skall få förvaras i fem år hos den enskilde utföraren, att ett överlämnande till kommunen görs obligatoriskt, för att säkerställa att handlingarna bevaras lika länge oberoende av om de tillkommit hos en enskild eller offentlig huvudman.

Vad gäller förslaget om att ett undantag från gallring med hänsyn till forskningens behov endast skulle omfatta personer födda den 5, 15 och 25 i varje månad i enskild verksamhet, och inte de s.k. intensivdataområdena (som dessutom är undantagna i offentlig verksamhet), sägs i Socialstyrelsens skrivelse (s. 18 o. 60) att samråd har skett bl.a. med Riksarkivet. Efter kontakt med Socialstyrelsen står det klart att påståendet bygger på något missförstånd. En skiss över Socialstyrelsens tankar överlämnades på ett tidigt stadium under hand för kännedom, men något samråd med Riksarkivet har inte ägt rum. Ett bevarande av enbart ett statistiskt urval med tre födelsedatum per månad skulle ge ett urval på 10 procent av det totala materialet. När det gäller enskild verksamhet kan man utgå ifrån att denna omfattar ett betydligt mindre antal personer än den offentliga verksamhet som regleras av SoL och LSS, varför ett statistiskt urval enbart baserat på tre födelsedatum skulle innebära att här i praktiken mycket få akter blev bevarade. Riksarkivet anser att ett undantag från gallring i enskild verksamhet med hänsyn till forskningens behov borde ha samma omfattning som inom den offentligt bedrivna verksamheten.

Riksarkivet instämmer däremot i den av Socialstyrelsen framförda uppfattningen att frågor om bl.a. överföring och behandling av personuppgifter inom socialtjänsten bör behandlas i en bred utredning, där man även bör eftersträva en harmonisering med regelverket för hälso- och sjukvården. Enligt Riksarkivets uppfattning bör en sådan utredning även få i uppdrag att från grunden se över de principer för bevarande och gallring som regleras i SoL, och numera även i LSS. Som Socialstyrelsen påpekar i sin redogörelse över gällande rätt (s. 42) motiverades gallringsplikten enligt SoL bl.a. med att det ”utifrån allmänna integritetssynpunkter framstår som olämpligt att ömtåliga personliga uppgifter om enskilda människor sparas under längre tid än de behövs för de ändamål för vilket de samlats in.” Denna motivering tolkade andemeningen i den numera upphörda datalagen, och gallringsbestämmelserna i SoL tillkom vid en tidpunkt då varken arkivlagen eller personuppgiftslagen ännu existerade

Som Riksarkivet i flera tidigare remissyttranden till Socialdepartementet (senast dnr S2003/9769/ST) har framfört, måste SoL:s bestämmelser om gallring sägas stå i strid mot arkivlagens 3 och 10 §§ (allmänna handlingar får gallras, men endast under beaktande att arkiven utgör en del av kulturarvet och att det material som återstår efter gallring skall kunna tillgodose rätten att ta del av allmänna handlingar, behovet av information för rättskipning och förvaltning samt forskningens behov). I personuppgiftslagen sägs dessutom att dess bestämmelser inte hindrar att en myndighet arkiverar och bevarar allmänna handlingar eller att arkivmaterial tas om hand av en arkivmyndighet. Angående behovet av harmonisering med hälso- och sjukvårdens regler kan dessutom nämnas att på detta område gäller, beträffande frågan om bevarande eller gallring, arkivlagens bestämmelser fullt ut.

Enligt Riksarkivets uppfattning finns det all anledning att ifrågasätta uppfattningen att rättssäkerheten eller forskningens behov skulle tillgodoses på ett tillfredsställande sätt med nuvarande ordning, där man ifråga om de allra flesta kontakterna med socialtjänsten endast under fem års tid har möjlighet att utvärdera myndigheternas agerande gentemot den enskilde. Det finns skäl att ifrågasätta sanningen i påståendet att den personliga integriteten bäst skyddas genom att uppgifter utplånas. Flera uppmärksammade frågor de senaste åren har visat att det kan ligga i den enskildes intresse att arkiven bevaras även om de innehåller mycket känsliga uppgifter, för att möjliggöra för den enskilde att kontrollera vilka åtgärder som vidtagits mot denne. Här kan nämnas frågan om ersättning till tvångssteriliserade samt de tidigare fosterhems- och barnhemsbarn som på senare tid har börjat söka sanningen om sin bakgrund. I stället för genom gallring bör integriteten i stället tillgodoses genom sekretesskydd.

Detta ärende har beslutats av riksarkivarie Tomas Lidman. Närvarande vid den slutliga behandlingen av ärendet var även arkivrådet Per Jansson, verksjuristen Ulla Ahlqvist, förste arkivarien Britt-Marie Östholm och förste arkivarien Gunnar Sundberg (föredragande).

Tomas Lidman

Gunnar Sundberg

Kopia till: Utbildnings- och kulturdepartementet
Samtliga landsarkiv